بررسی اثر بخشی کارگاه آموزشی «مداخلات دارویی و غیردارویی» براساس نیازسنجی، ویژه پرستاران شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان

مهین امین الرعایا [۱]، غلامرضا خیرآبادی [۲]، محمدرضا مرآثی [۳]، عباس عطاری [۴]

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: پرستار یکی از اجزاء اصلی فرایند درمان بیماران می‌باشد، لذا نیازمند دانش و نگرش مناسب نسبت به مداخلات دارویی و غیردارویی می‌باشد. بنابراین توجه به امر ارتقای دانش و نگرش پرستاران در ارتباط با این مهارت از طریق آموزش‌های مبتنی بر نیازسنجی اهمیت زیادی دارد. این مطالعه با هدف تعیین اثربخشی کارگاه آموزشی مداخلات دارویی و غیردارویی در بخش‌های روان‌پزشکی بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان طراحی گردید.

مواد و روش‌ها: این مطالعه، مداخله‌ای به‌صورت نیمه‌تجربی است که در نمونه‌ای مشتمل بر کلیه پرستاران شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی بیمارستان‌های نور و فارابی اصفهان (۶۴ نفر) انجام شد. با عنایت به نیازسنجی انجام شده از پرستاران شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی، پروتکل آموزشی و کارگاه طراحی گردید، کارگاه آموزشی یک‌روزه متمرکز بر مداخلات دارویی و غیردارویی به‌صورت سخنرانی و بحث گروهی در دو بیمارستان اجرا شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته بود که قبل و بلافاصله و سه ماه بعد از برگزاری کارگاه، سطح دانش و نگرش پرستاران از طریق این پرسش‌نامه بررسی گردید. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری توصیفی و ANOVA Repeated measure و Bonfrroni مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: افزایش آماری معنی‌داری در میانگین نمره دانش پرستاران بلافاصله و سه ماه پس از آموزش در مقایسه با قبل از آموزش مشاهده گردید ($P<۰/۰۰۱$). هم‌چنین میانگین نمره نگرش پرستاران در سه مرحله، تفاوت معنی‌داری داشت ($P<۰/۰۰۹$). پرستاران از برگزاری کارگاه آموزشی مبتنی بر نیازسنجی به میزان بالایی (۸۶/۳٪) رضایت داشتند و آن‌را در تقویت اطلاعات علمی مؤثر دانستند.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان‌دهنده تأثیر کارگاه آموزشی بر دانش و نگرش پرستاران در مداخلات دارویی و غیردارویی بود. نتایج این تحقیق مؤید آن است که برای ارتقای کیفیت مراقبت‌های پرستاری، آموزش مداوم و هدفمند پرستاران ضروری است.

واژه‌های کلیدی: کارگاه آموزشی، مراقبت پرستاری، بخش روان‌پزشکی

ارجاع: امین الرعایا مهین ، خیرآبادی غلامرضا، مرآثی محمدرضا، عطاری عباس. **بررسی اثر بخشی کارگاه آموزشی «مداخلات دارویی و غیردارویی» براساس نیازسنجی، ویژه پرستاران شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان**. مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۳۹۴؛ ۱۳(۱): ۸۸-۷۹

دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۴/۳۰ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۰۱/۱۴

۱. کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران
۲. استادیار، مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران
۳. استاد، مرکز تحقیقات علوم رفتاری، گروه آمار و اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران
۴. استاد، مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسؤول)

Email: a_attari@med.mui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1394.13.1.8.3]

مقدمه

اجرای دستورات دارویی جزء اصلی عملکرد پرستاران و بخش مهمی از فرایند درمان و مراقبت از بیمار است.

سالانه هزاران مورد از خطاهای دارویی در بین پرسنل پزشکی و پیراپزشکی ایالات متحده گزارش می‌شود. بی شک آمار بسیار تأسف باری از این خطاها وجود دارند و گزارش نشده باقی می‌مانند. این خطاها ممکن است ناشی از عملکرد پزشکان، داروسازان و تکنسین‌های دارویی، پرستاران و ماماها باشد (۱). اشتباهات دارویی در هر یک از مراحل فرایند تجویز و توزیع دارو ممکن است رخ دهد، چرا که تجویز دارو به بیماران یک فرایند پیچیده بوده و نیاز به آگاهی، تصمیم‌گیری و عملکرد صحیح کارکنان شاغل در بخش‌های بیمارستانی دارد (۲). خطاهای دارویی عوارض مستقیم و غیرمستقیمی دارد که عوارض مستقیم شامل تهدید زندگی بیمار و افزایش هزینه‌ها بوده و عوارض غیرمستقیم شامل آسیب‌های شغلی پرستار و کاهش اطمینان و عملکرد وی است (۳). طبق بررسی‌های انجام شده هزینه خطاهای دارویی در نظام ملی سلامت (NHS یا National Health Service) در انگلستان حدود ۵۰۰ میلیون دلار در یک‌سال به علاوه افزایش روزهای بستری در بیمارستان می‌باشد (۴).

پرستاران حدود ۴۰ درصد وقت خود را صرف آماده سازی و تجویز داروها می کنند و از این رو نقش برجسته‌ای در فرایند تجویز دارو برای بیماران دارند (۶-۵). براساس مطالعات انجام شده بروز خطاهای دارویی در ۳۹ درصد موارد مربوط به پزشک، ۳۸ درصد موارد مربوط به پرستار و ۲۳ درصد موارد مربوط به داروخانه‌ها می‌باشد (۷).

(Grognec) و همکاران با بررسی خطاهای دارویی در هنگام تجویز، آماده سازی و اجرای داروها در بخش داخلی به این نتیجه رسیدند که بسیاری از خطاها به دلیل عدم آگاهی پرستاران از نحوه‌ی اجرای دستورات دارویی و نحوه‌ی تجویز دارو روی می‌دهد (۸). در بررسی ۴۶۹ خطای دارویی کشنده که بین سال‌های ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۸ در آمریکا انجام گرفت، مشخص شد فاکتورهای انسانی مهم‌ترین نقش را در این خطاها دارند که به‌طور عمده به دلیل نقص در عملکرد و دانش آنان (۰/۴۴) بوده است (۹). Kazaoka و همکاران در پژوهش خود دریافتند که پرستاران به دلیل عدم توجه به واحد داروهای تجویز شده از سوی پزشک، تبدیل غلط واحدهای دارویی و عدم توانایی استفاده از دانش نظری خود در عرصه خدمات بالینی با مشکلاتی مواجه می‌باشند (۱۰). از این‌رو برای حل این معضل اقدام همه جانبه ضروری می‌باشد (۱۲-۱۱). در مطالعات انجام شده در ایران، ضرورت توجه بیشتر مسؤولان و مدیران پرستاری به این موضوع مورد تأکید می‌باشد و به نظر می‌رسد برگزاری دوره‌های آموزشی جهت افزایش توان علمی و انگیزش پرستاران برای توجیه اصل سوددهی به بیمار و اصلاح فرایند آموزش، با تشویق و ترغیب پرستاران در جهت گزارش‌دهی اشتباهات دارویی و تهیه فرایندهایی برای تشویق پزشکان به خوانا نوشتن دستورات دارویی در محیط‌های بالینی می‌تواند تأثیرات مثبت و مؤثرتری داشته باشد (۱۳). تحقیقات متعدد انجام شده در مورد تأثیر آموزش‌های مداوم بر کارایی، اعتماد به نفس، آگاهی و مهارت پرستاران نیز همگی نتایج مثبتی را نشان می‌دهد به طوری‌که پژوهش‌های متعدد در سراسر دنیا نشانگر تأثیر آموزش مداوم در بهبود کیفیت مراقبت‌ها است (۱۴). نتایج تحقیقات در آمریکا، کانادا، استرالیا و انگلستان تأثیر مثبت آموزش را بر کیفیت مراقبت پرستاری و اهمیت برنامه‌های آموزشی و تأثیر آن بر آگاهی، نگرش و مهارت‌های تجربی و عملی نشان داده است (۱۵). البته آموزش‌هایی می‌توانند موجب افزایش کارآیی شوند که هدفمند و براساس نیازهای آموزشی پرستاران انجام شود (۱۶). نظر به این‌که محقق در

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1394.13.1.8.3]

پژوهش قبلی خود تحت عنوان «نیازسنجی آموزشی پرستاران شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی بیمارستان‌های شهر اصفهان در سال ۱۳۹۰» این نیازها را تعیین نموده است و نتایج تحقیق نشان داد که مهم‌ترین نیاز آموزشی پرستاران شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی در حیطه مداخلات دارویی و غیردارویی شامل آشنایی با عوارض جانبی داروها، نحوه مدیریت عوارض جانبی، موارد استعمال دارو و مراقبت‌های لازم در زمان مصرف دارو بود (۱۶). بنابراین با توجه به موارد فوق و مشخص گردیدن اولویت‌های آموزشی پرستاران در خصوص مداخلات دارویی و غیردارویی، مطالعه حاضر با هدف تعیین اثربخشی کارگاه آموزشی مداخلات دارویی و غیردارویی در ارتقاء دانش و نگرش پرستاران شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان تا سه ماه بعد از برگزاری کارگاه طراحی گردید. محقق به‌دنبال این سؤال است که آیاکارگاه طراحی شده جوابگوی نیازهای آموزشی پرستاران می‌باشد؟

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر مطالعه‌ای مداخله‌ای به‌صورت نیمه‌تجربی است و جامعه آماری شامل پرستاران شاغل در بخش‌های آموزشی روان‌پزشکی بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان (بیمارستان‌های نور، فارابی) در سال ۱۳۹۱ بود. با روش نمونه‌گیری ساده و در دسترس، در مجموع ۶۴ نفر پرستار رسمی، و پیمانی شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی مراکز پزشکی نور و فارابی که شرایط ورود به مطالعه را داشتند، در مطالعه شرکت کردند. معیارهای ورود به مطالعه عبارت بود از تمایل به شرکت در مطالعه و دارا بودن شرایط جامعه پژوهش شامل داشتن حداقل مدرک کارشناسی پرستاری و شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی (پرستاران رسمی، پیمانی و کلیه پرستارانی که به‌صورت نیمه‌وقت یا اضافه کار در بخش کار می‌کنند). ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش، پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته بود، مشتمل بر سه بخش شامل مشخصات فردی و پرسنلی، بررسی دانش (شامل ۱۷ سؤال چهارگزینه‌ای) و بررسی نگرش (شامل ۱۴ سؤال به‌صورت لیکرت) در خصوص شناخت کاربردی داروهای روان‌پزشکی، عوارض جانبی، مراقبت‌های لازم پرستاری و نحوه مدیریت عوارض جانبی داروها بود. که قبل از جمع‌آوری داده‌ها، روایی و پایایی آن‌ها مورد ارزیابی قرار گرفت. روایی پرسش‌نامه با توجه به متون علمی مرتبط ساخته شد و روایی محتوایی آن نیز توسط چند نفر از اعضای هیأت علمی تأیید گردید. جهت تعیین پایایی از ضریب cronbach's alpha استفاده شد a=۰/۹۶ ارزیابی شد.

روش آموزشی مورد استفاده در این مطالعه، سخنرانی و پرسش و پاسخ بود لازم به ذکر است که محققین با توجه به نتایج حاصله از نیازسنجی از پرستاران شاغل در بخش‌های آموزشی روان‌پزشکی بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی که در سال ۱۳۹۱ انجام گردید. از طریق تشکیل کمیته علمی (شامل تعدادی از اساتید روان‌پزشکی و مربیان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی و مدیران پرستاری و سوپروایزرهای آموزشی) و بحث و تبادل نظر در خصوص نیازهای آموزشی اعلام شده، پروتکل آموزش و کارگاه مربوطه را طراحی نمودند. کلیات کارگاه آموزشی شامل: «شناخت نام ژنریک دارو، آشنائی با دوز و اشکال مختلف دارو، موارد مصرف و تشخیص عوارض جانبی، شناخت موارد کاربرد ECT ،مزایا و عوارض جانبی و مراقبت‌های لازم در زمان مصرف دارو و مدیریت عوارض جانبی آن‌ها» بود.

ضمن این‌که قبل از شروع کارگاه و پس از پایان و ۳ ماه بعد از برگزاری کارگاه آموزشی سطح دانش و نگرش پرستاران از طریق پرسش‌نامه بررسی گردید. برای این‌که حداکثر افراد بتوانند در کارگاه شرکت کنند کارگاه در دو زمان متفاوت و در دو بیمارستان فارابی و نور توسط اعضاء هیأت علمی دانشگاه برگزار گردید و در پایان جزئیات محتوی آموزشی کارگاه، به صورت CD در اختیار آنان قرار گرفت و به این پرستاران امتیاز بازآموزی اعطا شد. از شاخص‌های پراکندگی و مرکزی جهت توصیف داده‌ها و از آزمون ANOVA Repeated Measure با کنترل برخی عوامل زمینه‌ای و مخدوش‌کننده

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1394.13.1.8.3]

(سابقه خدمت، سن و جنس) و همچنین آزمون Bonferroni جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، استفاده گردید.

یافته‌ها

در این مطالعه ۶۴ پرستار شرکت نمودند که ۲۹/۷ درصد مرد و ۷۰/۳ درصد زن بودند و دیگر اطلاعات دموگرافیک در جدول ۱ نشان داده شده است.

داده‌های پژوهش بیانگر افزایش معنی‌داری به لحاظ آماری در میانگین نمره دانش پرستاران در مورد مداخلات دارویی و غیردارویی قبل، بلافاصله و سه ماه پس از آموزش می‌باشد ($p<۰/۰۰۱$) و همچنین میانگین نمره نگرش پرستاران قبل، بلافاصله و سه ماه پس از آموزش از نظر آماری تفاوت معنی‌داری داشت که میانگین نمرات در جدول ۲ نشان داده شده است.

براساس جدول ۳، مقایسه سه مرحله میانگین نمرات دانش پرستاران (قبل از آموزش و بلافاصله)، (قبل از آموزش و سه ماه بعد) و (بلافاصله بعد از آموزش و سه ماه بعد) نشانگر ارتباط معنی‌داری قبل از آموزش با بلافاصله بعد از آموزش و همچنین قبل از آموزش با سه ماه بعد از آموزش می‌باشد.

براساس جدول ۴ میانگین درصد نمرات نگرش فقط بلافاصله بعد از آموزش با سه ماه بعد از آموزش دارای تفاوت معنی‌دار می‌باشد.

یافته‌های جدول ۵ نشانگر آن است که دانش پرستاران در زمینه شناخت عوارض جانبی خطرناک داروی کلوزاپین، آشنایی با عوارض جانبی داروهای جدید ضد افسردگی و مهارکننده‌های آنزیم MAO، شناخت دسته‌های دارویی ضدافسردگی، آشنایی با عارضه اکستراپیرامیدال،آشنایی با عوارض جانبی داروهای داروهای SSRIs و لیتیوم و آگاهی از تداخل دارویی با Ect به میزان قابل توجهی افزایش یافته است .

نتایج مطالعه نشان دهنده آن است که ۸۶/۳ درصد پرستاران از برگزاری این دوره آموزشی به میزان زیاد و خیلی زیاد رضایت داشتند و وجود این دوره را در تحکیم و تقویت اطلاعات علمی خود مفید دانسته‌اند.

جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی واحدهای مورد پژوهش

مشخصات واحدهای مورد پژوهش		فراوانی	درصد
شاغل در بیمارستان	فارابی	۵۱	۷۹/۷
	نور	۱۳	۲۰/۳
جنس	مرد	۱۹	۲۹/۷
	زن	۴۵	۷۰/۳
وضعیت تأهل	مجرد	۱۲	۱۸/۸
	متأهل	۵۲	۸۱/۳
وضعیت استخدام	رسمی	۸	۱۲/۵
	پیمانی	۵۶	۸۷/۵
سابقه کار	۰≤۵	۲۷	۴۲/۲
	۶-۹>۰	۱۶	۲۵
	۱۰≥۰	۲۱	۳۲/۸

جدول. ۲: میانگین نمره دانش و نگرش پرستاران در مورد مداخلات دارویی و غیردارویی قبل و بلافاصله و سه ماه بعد از مداخله

زمان / متغیر	قبل از آزمون mean±SD	بلافاصله بعد از آزمون mean±SD	سه ماه بعد از آزمون mean±SD	P-Value*
دانش	۶۱/۵±۱۴/۸	۸۱/۷±۱۱/۸	۷۹/۹±۱۳/۸	<۰/۰۰۱
نگرش	۶۵/۶±۹/۸	۶۳/۶±۹/۶	۶۸/۳±۹/۵	۰/۰۰۹

* آزمون اندازه‌های مکرر با کنترل سابقه خدمت و سن و جنسیت (Repeated Meager)

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1394.13.1.8.3]

جدول ۳: مقایسه میانگین نمرات دانش پرستاران در مورد مداخلات دارویی و غیردارویی در سه آزمون (قبل، بلافاصله و سه ماه بعد از آموزش)

زمان	mean±SD	P-Value*
قبل از آموزش	۶۱/۵±۱۴/۸	<۰/۰۰۱
بلافاصله بعد از آموزش	۸۱/۷±۱۱/۸	
قبل از آموزش	۶۱/۵±۱۴/۸	<۰/۰۰۱
سه ماه بعد از آموزش	۷۹/۹±۱۳/۸	
بلافاصله بعد از آموزش	۸۱/۷±۱۱/۸	۰/۹
سه ماه بعد از آموزش	۷۹/۹±۱۳/۸	

* آزمون Bonferroni

جدول ۴: مقایسه میانگین نمرات نگرش پرستاران در مورد مداخلات دارویی و غیردارویی در سه آزمون (قبل، بلافاصله و سه ماه بعد از آموزش)

زمان	mean±SD	P-Value*
قبل از آموزش	۶۵/۶±۹/۸	۰/۶۴۸
بلافاصله بعد از آموزش	۶۳/۶±۹/۶	
قبل از آموزش	۶۵/۶±۹/۸	۰/۴۰۹
سه ماه بعد از آموزش	۶۸/۳±۹/۵	
بلافاصله بعد از آموزش	۶۳/۶±۹/۶	۰/۰۰۹
سه ماه بعد از آموزش	۶۸/۳±۹/۵	

* آزمون Bonferroni

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار نمرات کل پس‌آزمون س جدول ۵: توزیع فراوانی پاسخهای صحیح انتخاب شده توسط پرستاران در رابطه با سؤالات دانشی
مداخلات دارویی و غیردارویی قبل، بعد و سه ماه پس از آموزش

سؤالات دانشی	پاسخ صحیح قبل از آموزش فراوانی (درصد)	پاسخ صحیح بلافاصله بعد از آموزش فراوانی (درصد)	پاسخ صحیح سه ماه بعد از آموزش فراوانی (درصد)
۱- شناخت دسته های دارویی افسردگی	۲۳(۳۹/۵)	۴۴(۶۸/۸)	۴۵(۷۰/۳)
۲- شناخت اشکال دارویی	۵۹(۹۲/۲)	۶۱(۹۵/۳)	۶۴(۱۰۰)
۳- شناخت عوارض داروهای ضد جنون	۳۶(۵۶/۳)	۴۹(۷۶/۶)	۵۵(۸۵/۹)
۴- شناخت عارضه اکستراپیرامیدال	۳۷(۵۷/۸)	۵۳(۸۲/۸)	۵۵(۸۵/۹)
۵- شناخت عوارض جانبی کاربامازپین	۵۷(۸۹/۱)	۵۳(۸۲/۸)	۵۹(۹۲/۲)
۶- آشنایی با عارضه هیپوتانسیون ارتواستاتیک	۵۳(۸۲/۸)	۴۶(۷۱/۹)	۳۹(۶۰/۹)

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1394.13.1.8.3]

۷- تداخل دارویی با ECT	۴۶(۷۱/۹)	۵۷(۸۹/۱)	۵۸(۹۰/۶)
۸- شناخت ممنوعیتهای ECT	۴۹(۷۶/۶)	۴۹(۷۶/۶)	۶۲(۹۶/۹)
۹- مراقبتهای پرستاری قبل از ECT	۴۷(۷۳/۴)	۵۸(۹۰/۶)	۵۰(۷۸/۱)
۱۰- آشنایی با عوارض خطرناک کلوزاپین	۱۹(۲۹/۷)	۶۳(۹۸/۴)	۵۶(۸۷/۵)
۱۱- آشنایی با عوارض جانبی داروهای جدید ضد افسردگی	۲۰(۳۱/۳)	۶۲(۹۶/۹)	۳۰(۴۶/۹)
۱۲- شناخت عوارض جانبی داروی لتیوم	۴۵(۷۰/۳)	۶۰(۹۳/۸)	۵۲(۸۱/۳)
۱۳- لزوم انجام آموزش به بیمار در مورد مصرف لتیوم	۳۳(۵۰/۶)	۴۷(۷۳/۴)	۵۷(۸۹/۱)
۱۴- آشنایی با عوارض جانبی داروهای مهارکننده آنزیم MAO	۱۰(۱۵/۶)	۳۳(۵۱/۶)	۲۴(۳۷/۵)
۱۵- آشنایی با سندرم بدخیم نورولپتیک (NMS)	۴۷(۷۳/۴)	۵۷(۸۹/۱)	۶۲(۹۶/۹)
۱۶- آشنایی با عوارض جانبی داروهای SSRIs	۳۸(۵۹/۴)	۵۳(۸۲/۱)	۵۱(۷۹/۷)

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی اثر بخشی مداخله آموزشی بر سطح دانش و نگرش پرستاران بخش‌های روان‌پزشکی در خصوص مداخلات دارویی و غیردارویی انجام شد. نتایج حاصله از پژوهش فوق مؤید تأثیر کارگاه آموزشی مداخلات دارویی و غیردارویی بر ارتقای میانگین سطح دانش پرستاران شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی بلافاصله و سه ماه پس از آموزش می‌باشد، که با نتایج White-Williamsو همکاران مبنی بر تأثیر کارگاه‌های آموزشی مداوم در زمینه استفاده از داروها برای ارتقاء دانش و نگرش پرستاران هم‌راستا می‌باشد (۱۷). و این خود مؤید تأثیر به‌سزای آموزش در افزایش آگاهی و دانش کادر درمانی داشته و متعاقباً در ارتقای سلامت بیمار و بهبود کیفی خدمات و رضایت‌مندی شغلی پرستار مؤثر خواهد بود. هم‌چنین این روش تأثیر به‌سزایی در پایداری اطلاعات تا سه ماه بعد از مداخله را نشان می‌دهد. Huang و همکاران به منظور ارزیابی تأثیر برنامه‌های آموزشی در پرستاران بیمارستان مطالعه‌ای نیمه‌تجربی را در چین انجام دادند و نتایج نشان‌دهنده ارتقای دانش، عملکرد و رفتار پرستاران پس از آموزش می‌باشد (۱۸). در مطالعه‌ای که در دانشگاه نورترن ایتالیا با هدف بررسی اثربخشی یک کارگاه مهارت بالینی برای محاسبه دوزاژ دارویی با شرکت ۷۷ دانشجوی پرستاری انجام شد نتایج مطالعه نشان داد کارگاه مهارت‌های بالینی باعث پیشرفت مهارت محاسبه دوزاژ دارویی می‌گردد و هم‌چنین درک دانشجو را از محاسبات ریاضی افزایش می‌دهد (۱۹) که مطالعات فوق با نتایج این پژوهش همراستا است. در ارزیابی میزان تأثیر کارگاه آموزشی بر آگاهی پرستاران در مورد مداخلات دارویی و غیردارویی، نتایج نشانگر آن بود که در زمینه شناخت عوارض جانبی خطرناک داروی کلوزاپین، آشنایی با عوارض جانبی داروهای جدید ضدافسردگی و مهارکننده‌های آنزیم MAO، شناخت دسته‌های دارویی ضد افسردگی، آشنایی با عارضه اکستراپیرامیدال،آشنایی با عوارض جانبی داروهای داروهای SSRIs و لیتیوم و آگاهی از تداخل دارویی با Ect به میزان قابل توجهی افزایش یافته است و با توجه به نیازسنجی که

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1394.13.1.8.3]

چندین ماه قبل از اجرای کارگاه آموزشی از پرستاران انجام شد (۱۶) و عمده‌ترین نیازها را در زمینه «آشنایی با عوارض جانبی داروها»، «نحوه مدیریت عوارض جانبی» و «مراقبت‌های لازم پرستاری در زمینه مصرف داروها» مطرح کرده بودند، نتایج این مطالعه نشانگر آن است که نیازهای آنان تا حد زیادی تأمین گردیده است. تحقیقات نشان می‌دهد آموزش کارکنان پرستاری در بیمارستان درباره اهمیت دادن دارو در زمان صحیح، باعث بهبود مدیریت دارو و کیفیت مراقبت در بیماران و کاهش عوارض می‌شود (۲۰) که پژوهش فوق با نتایج این پژوهش همراستا می‌باشد. به نظر می‌رسد آموزش‌های ضمن‌خدمت فعلی که جهت پرستاران برگزار می‌گردد، نتوانسته است به اندازه کافی و لازم آگاهی و نگرش را در پرستاران افزایش دهد و دلایل این امر ناشی از هدفمند نبودن آموزش‌ها، عدم انجام نیازسنجی و نحوه برگزاری آموزش‌ها (عدم تشکیل کارگاه) می‌باشد. نتایج یک‌سری از پژوهش‌ها بیانگر آن است که اگر اجرای برنامه‌های آموزشی براساس نیازهای پرستاران و به‌صورت هدفمند و کارگاهی باشد، این‌گونه آموزش‌ها بر دانش، نگرش و مهارت پرستاران تأثیر چشمگیری خواهد داشت (۲۱)که در این پژوهش شاهد این امر بودیم.

از دیگر متغیرهای مورد بررسی، تعیین میزان نگرش پرستاران بود که نتایج مطالعه نشانگر تأثیر مداخلات آموزشی در نگرش پرستاران شاغل در بخش‌های روان‌پزشکی بلافاصله و سه ماه پس از آموزش می‌باشد. نتایج تحقیق یوسفی و همکاران نشانگر آنست که کارگاه آموزشی باعث بهبود دانش و نگرش و عملکرد پرستاران بخش مراقبت‌های ویژه شده است (۲۲). تحقیق Lamiani و Furey بیانگر آن است که کلاس‌های آموزشی، باعث افزایش نگرش پرستاران و آمادگی بیشتر آن‌ها به منظور آموزش به بیمار می‌شود (۲۳) که با این مطالعه هم‌راستا می‌باشد.

مطالعات متعددی نشانگر ضعف دانشجویان پرستاری و پرستاران شاغل در بیمارستان‌ها درخصوص شناخت داروهای روان‌پزشکی، مهارت ناکافی در روش صحیح دارو دادن به دلیل تشابهات اسمی و برچسب‌ها و هم‌چنین انجام محاسبات دارویی می‌باشد (۲۵-۲۴) و از طرفی بررسی مطالعات دیگر بیانگر تأثیر برنامه‌های آموزشی بر ارتقای کیفیت مراقبت‌ها می‌باشد (۲۶). بنابراین از آن‌جا که آموزش کادر پرستاری با سرعتی چشمگیر و هماهنگ با سایر حرف پزشکی در جهت تخصصی شدن و افزایش توانمندی شاغلین به پیش می‌رود و آموزش‌های دوران تحصیل و اخذ مدرک تحصیلی، دیگر نمی‌تواند مجوزی برای ارایه خدمات در تمام عمر باشد. در واقع آموزش گروه‌های پزشکی در دانشگاه خاتمه نمی‌یابد بلکه باید در طول فعالیت حرفه‌ای ادامه یابد (۲۷). برادی، آگاهی دادن به پرستاران و آمادگی آن‌ها برای آموزش مداوم را ضروری می‌داند (۲۸) و در همین راستا، شناسایی نیازهای آموزشی و ارایه امکانات جهت این مهم، اولین گام جهت رفع نواقص و ارتقای کیفیت آموزشی است. لذا، نقش آموزش مداوم به عنوان یک نیاز اساسی برای تطابق پرستاران با تغییرات روزافزون و سریع علمی ضروری است و تعیین اولویت‌های آموزشی براساس نیازسنجی به‌عنوان اساسی‌ترین گام در برنامه‌ریزی آموزشی باید در نظر گرفته شود (۲۹). بنابراین پرستاران باید در طول دوران خدمت خود، مرتباً با پیشرفت‌های جدید در تماس بوده و علم و دانش خود را در مورد داروها به‌خصوص شناخت نام ژنریک داروها، آشنایی با دوز و اشکال مختلف دارویی موارد مصرف و تشخیص عوارض جانبی داروها به روز کنند و با توجه به نتایج این پژوهش بایستی زمینه شرکت پرستاران در برنامه‌های آموزشی مبتنی بر نیازسنجی به‌منظور ارتقای حرفه‌ای فراهم نمود. نتایج نشان‌دهنده تأثیر کارگاه آموزشی بر دانش و نگرش پرستاران در مداخلات دارویی و غیردارویی بود. نتایج این تحقیق مؤید آن است که برای ارتقای کیفیت مراقبت‌های پرستاری، آموزش مداوم و هدفمند پرستاران ضروری است.

محدودیت‌ها

محققین در اجرای این مطالعه با مشکلات و محدودیت‌هایی مواجه بودند که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به محدود بودن

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1394.13.1.8.3]

جمعیت شرکت‌کنندگان ،کوتاه بودن طول دوره آموزشی و زمان follow up اشاره کرد.

پیشنهادها

با توجه به اهمیت نقش پرستار درخصوص مداخلات دارویی و ضرورت به روز بودن اطلاعات دارویی، که یکی از مهارت‌های ضروری پرستاران می‌باشد و می‌تواند باعث کاهش خطاهای دارویی که از مهم‌ترین و کشنده‌ترین عوارض درمان هستند، بشود. لذا می‌بایست براساس نیازهای حرفه‌ای پرستاران، شرایط شرکت آنان را در برنامه‌های آموزش مداوم مهیا نمود.

References

1. Hansen RA, Greene SB, Williams CE, Blalock SJ, Crook KD, Akers R, et al. Types of medication errors in north Carolina nursing homes: A target for quality improvement. The American Journal of Geriatric Pharmacotherapy 2006; 4(1): 52-61.
2. Cassiani SH. Patient safety and the paradox in medication use. Rev Bras Enferm 2005; 58 (1): 95-9.
3. Mayo AM, Duncan D. Nurse perceptions of medication errors: what we need to know for patient safety. J Nurs Care Qual 2004; 19(3): 209-17.
4. Sanghera IS, Franklin BD, Dhillon S. The attitudes and beliefs of healthcare professionals on the causes and reporting of medication errors in a UK Intensive care unit. Journal compilation. The Association of An aesthesia of Great Britain and Ireland. 2007; 62: 53-61.
5. Guy J, Persaud J, Davies E, Harvey D. Drug errors: what role do nurses and pharmacists have in minimizing the risk? Journal of Child Health Care 2003; 7(4): 277-90.
6. Clifton-Koeppel R. What Nurses can do right now to reduce medication errors in the neonatal intensive care unit. Newborn and Infant Nursing Reviews 2008; 8(2): 72-82.
7. American society of hospital pharmacists. ASHP guidelines on preventing medication errors in hospitals. Am J Hosp Pharm 1993;50(2):305-14.
8. Le Grognes C, Lazzarotti A, Marie-Joseph DA, Lorcerie B. Medication errors resulting from drug preparation and administration. Therapie 2005; 60(4): 391-9.
9. Phillips J, Beam S, Brinker A, Holquist C, Honig P, Lee LY, et al. Retrospective analysis of mortalities associated with medication errors. Am J Health Syst Pharm 2001; 58(19): 1835-41.
10. Kazaoka T, Ohtsuka K, Ueno K, Mori M. Why nurses make medication errors: a simulation study. Nurse Educ Today 2007; 27(4): 312-7.
11. Handler SM, Perera S, Olshansky EF, Studenski SA, Nace DA, Fridsma DB, et al. Identifying modifiable barriers to medication error reporting in the nursing home setting. J Am Med Dir Assoc 2007; 8(9): 568-74.
12. Page K, McKinney AA. Addressing medication errors-The role of undergraduate nurse education. Nurse Education Today 2007; 27(3): 219-24.
13. Hajibabaee F, Joolaee S, Peyravi H, Haghani H. The relationship of medication errors among nurses with some organizational and demographic characteristics. Iranian Journal of Nursing Research 2011; 6(20): 83-92. [In Persian].
14. Philips JM. Strategies for active learning in online continuing education. J Contin Educ Nurs 2005; 36(2): 77-83.
15. Pollard C, Ellis L, Stringer E, Cockayne D. Clinical education: A review of the literature. Nurse Education in Practice 2006; 7(5): 315-22.
16. Aminoroaia M, Attari A, Maracy MR, Hadipour K, Omranifard V. Assessment of educational needs of nurses working in psychiatric wards of hospitals in Isfahan, Iran. Journa of Researh in Behavioural Sciences 2013; 10(2): 133-43. [In Persian].
17. White-Williams C, Patrician P, Fazeli P, Degges MA, Graham S, Andison M, Shedlarski A, Harris L, McCaleb KA. Use, knowledge, and attitudes toward evidence-based practice among nursing staff. J Contin Educ Nurs. 2013; 44(6): 246-54.
18. Huang J, Jiang D, Wang X, Liu Y, Fennie K, Burgess J, Williams AB. Changing knowledge, behavior, and practice related to universal precautions among hospital nurses in China. Contin Educ Nurs 2002; 33(5): 217-24.
19. Grugnetti A M, Bagnasco A, Rosa F, Sasso L. Effectiveness of a Clinical Skills workshop for drug-dosage calculation in a nursing program. Nurse Education Today 2013; 60(3):389-96..

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1394.13.1.8.3]

20. Buxton V. How you can help people with Parkinson's 'get it on time' (62kb). British Journal of Neuroscience Nursing 2007; 3(4): 140-4.
21. Yousefi H, Nahidian M, Sabouhi F. Reviewing the effects of an educational program about sepsis care on knowledge, attitude, and practice of nurses in intensive care units. Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research 2012; 17(2): S91-S95.
22. Dadgari A, Kasaeian A, Dadvar L, Kalatejari M, Rezaee M, Mirzaee M. Effects of Education on Nurses' Knowledge and Skill in Drug Dosage Calculation. Knowledge & Health 2012; 7(1): 20-6. [In Persian].
23. Lamiani G, Furey A. Teaching nurses how to teach: An evaluation of a workshop on patient education. Patient Educ Couns 2009; 75(2): 270-3.
24. Wright K. Barriers to accurate drug calculations. Nurs Stant 2006; 20(28): 41-5.
25. Aminoroaia M, Attari A. Nurses' knowledge and attitudes towards Psychopharmacology. Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research 2000; 7(4): 30-8.
26. Brown RF, Bylund CL, Kline N, De La Cruz A, Solan J, Kelvin J, Gueguen J, Eddington J, Kissane D, Passik S. Identifying and Responding to Depression in Adult Cancer Patients: Evaluating the Efficacy of a Pilot Communication Skills Training Program for Oncology Nurses. Cancer Nursing 2009; 32(3): 1-7.
27. Fitzpatrick JJ. Who should teach advanced practice nursing? Nursing Education perspectives 2002; 23(6): 277.
28. Brady D, Hyde A. Certificate-trained staff nurses' perceptions of the changes in nursing education in Ireland from certificate to diploma level. J Contin Educ Nurs 2002; 33 (5): 231-7
29. Aminoroaia M, Yarmohammadian MH, Ehsanpoor S, Hasanzadeh A, Bahrami S. Instructional need assessment in managers of Esfahan University of Medical Sciences. Journal of Health Administration 2005; 8(20): 61-7. [In Persian].

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1394.13.1.8.3]

A Survey of the efficacy of purposeful educational workshop of medical and nonmedical Intervention based on needs assessments conducted in nurses working in psychiatric wards of educational hospitals in Isfahan

Mahin Aminoroaia [1], Gholam Reza Kheirabadi [2], Mohammd Reza Maracy [3], Abbas Attari [4]

Original Article

Abstract

Aim and Background: Nurses is one of the essential parts in the management process of psychiatric patients. For this purpose, they need proper knowledge and attitude about psychiatry drugs medical intervention) and nonmedical intervention. So, it is important to promote nurses' knowledge and attitude by education based on need assessment. This study aimed to define the efficacy of a Medical and nonmedical Intervention workshop for nurses in psychiatric wards of educational hospitals in Isfahan.

Methods and Materials: This is a quasi-experimental study .Study population comprised all nurses working in psychiatric wards of Nour and Farabi hospitals in Isfahan in 2012. An educational workshop was held through educational sessions in form of lectures and group discussion in two above-mentioned hospitals. Nurses' level of knowledge and attitude were investigated by a researcher made questionnaire before, immediately after and three months after intervention. Data were analyzed by descriptive statistical tests of repeated measure ANOVA and Bonfrroni.

Findings: A significant increase was observed in mean scores of nurses' knowledge immediately after and three months after education compared to before education ($P<0.001$). Also, the mean of attitude score in 3 Phases have significant deferent ($P<0.009$). Nurses have high satisfaction (86.3%) of need assessment based education workshop. And it is effective in the science information Revival of nurses

Conclusions: The workshop of medical and nonmedical intervention notably affected the promotion of nurses' knowledge and attitude. With regard to nurses' satisfaction from the workshop which was held, designing and organizing educational workshops based on a constant needs assessment is suggested for promotion of nursing cares.

Keywords: Workshop, Nursing Care, Psychiatry Ward

Citation: Aminoroaia M, Kheirabadi Gh R, Maracy M R, Attari A. **A Survey of the efficacy of purposeful educational workshop of medical and nonmedical Intervention based on needs assessments conducted in nurses working in psychiatric wards of educational hospitals in Isfahan**. J Res Behave Sci 2015; 13(1): 79-88

Received: 21.07.2014 Accepted: 03.04.2015

1. MS, Behavioral Sciences Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran
2. Associate Professor, Behavioral Sciences Research Center. Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran
3. Professor, Behavioral Sciences Research Center, Department of Epidemiology and Biostatistics, School of Health, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran
4. Professor, Behavioral Sciences Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran (Corresponding Author) Email: a_attari@med.mui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1394.13.1.8.3]